

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.І. Конопльова

Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: фінансові ресурси, капітал, структура капіталу, фінансова стійкість, фінансова рентабельність.

Анотація. Розкрито аналітичні аспекти дослідження складу і структури капіталу як джерел фінансування діяльності аграрних підприємств з позиції забезпечення їх фінансової стійкості і рентабельності господарювання.

Вступ. В створенні сприятливих умов господарювання та реалізації стратегії розвитку в майбутньому надзвичайно важливою проблемою для аграрного сектора економіки є питання фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств.

В ринковій економіці перед будь-яким підприємством завжди стоять дві взаємопов'язані задачі: залучення необхідного обсягу капіталу і забезпечення ефективності використання залученого капіталу. Капітал виступає як засіб фінансування, його склад і структура відносяться до визначальних факторів досягнення підприємством своїх поточних і стратегічних цілей, впливу на ефективність господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень. В сучасній економічній літературі суттєві пропозиції методичного та практичного характеру з проблем забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств внесли такі вчені, як Амбросов В.Я., Гудзь О.Є., Дем'яненко М.Я., Кірейцев Г.Г., Лайко П.А., Саблук П.Т., Стецюк П.А., Чупис А.В. та інші. Разом з тим, питання підвищення фінансової ефективності підприємств аграрної сфери потребує подальшого дослідження.

Метою написання статті є висвітлення аналітичних аспектів проблеми оцінки ефективності управління структурою джерел фінансування аграрних підприємств у сучасних умовах господарювання на підставі інформаційних джерел сільськогосподарських підприємств Білгород-Дністровського району Одеської області за період 2008-2010 рр.

Результати досліджень. Життєдіяльність підприємства неможлива без надійних схем фінансування всіх видів його господарської діяльності. Для фінансування господарської діяльності підприємство може використовувати наступні джерела надходження фінансових ресурсів, а саме: власні (амортизаційні відрахування, прибуток, кошти спеціалізованих фондів, бюджетні кошти цільового призначення), позичені (кредити банків та підприємств у грошовій формі) та залучені (кредиторська заборгованість підприємств за товари, роботи, послуги, з оплати праці та сплати податків, страхових відшкодувань тощо).

Загальна оцінка фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств Білгород-Дністровського району Одеської області представлена в таблиці 1.

Таблиця 1. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств Білгород-Дністровського району Одеської області (станом на кінець року)

Показники	Ря- док ба- лан- су	2008 р.		2009 р.		2010 р.	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Власні та прирівняні до них джерел	380+ 430+ 630	287784	76,9	360178	78,9	322544	71,3
в тому числі:							
Статутний капітал	300	32712	8,7	41272	9,0	34382	7,6
Пайовий капітал	310	52533	14,0	50591	11,1	46948	10,4
Додатковий капітал	320- 330	36611	8,8	41122	9,0	34660	7,7
Резервний капітал	340	7288	2,0	12203	2,7	2562	0,6
Нерозподілений прибуток	350	116992	31,3	163862	35,9	148377	32,8
Цільове фінансування	420	445	0,1	480	0,1	63	0,01
Доходи майбутніх періодів	630	42011	11,2	50648	11,1	57190	12,6
Залучені джерела	480+ 620	86520	23,1	96332	21,1	130096	28,7
в том числі:							
Довгострокові кредити банків	440	8030	2,2	1302	0,3	7924	1,8
Короткострокові кредити банків	500	12130	3,3	14281	3,1	15639	3,5
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	23633	6,3	38519	8,4	35587	7,9
Поточні зобов'язання за розрахунками	540- 600	13581	3,6	12721	2,8	26940	6,0
Інші поточні зобов'язання	610	10961	2,9	9083	2,0	23440	5,2
Разом джерел (капіталу)	640	374304	100,0	456510	100,0	452640	100,0

Результати дослідження фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств Білгород-

Дністровського району Одеської області представлені в таблиці 1, свідчать про відсутність чітко визначеної тенденції зміни всіх джерел фінансування, що пов'язано зі сталим рівнем господарювання. Так, у складі власних і притриманих до них джерел, які становлять більш, ніж 70 % впродовж досліджуваного періоду, найбільшу питому вагу становить нерозподілений прибуток (відповідно 31,3 % у 2008 р., 35,9 % у 2009 р. і 32,8 % у 2010 р.), що свідчить про наявність резерву власних фінансових засобів підприємств, які забезпечать їх стабільний розвиток в майбутніх періодах. Залучені джерела в структурі фінансування незначно зросли і становили 28,7 % у 2010 р., що перевищило їх рівень порівняно з 2008 р. на 5,6 %, а з 2009 р. – на 7,6 %. Позичені джерела представлені довгостроковими і короткостроковими банківськими кредитами, але їх частка становить лише 5 % у зв'язку з низькою кредитоспроможністю аграрних підприємств на даний період. Переважна частка залучених джерел відповідає загальній сумі кредиторської заборгованості і становить відповідно по рокам 17,6 %, 17,7 %, 23,4 %. Останні в сучасних умовах господарювання підприємств аграрного сектора представляють собою дешевші у порівнянні з кредитом залучені кошти, механізм використання яких у часі та по процедури отримання і відповідальності простіший, що робить їх більш доступними і привабливішими.

Проблема оцінки ефективності фінансового забезпечення підприємств має своє підґрунтя. При виборі джерел фінансування і формуванні відповідної структури капіталу виникає дилема з точки зору співвідношення власного та позикового капіталу для конкретного підприємства.

Власні і позикові засоби оцінюють по ряду їх характеристик. Якщо фінансування діяльності здійснюється переважно за рахунок власного капіталу і задовольняє найвищому рівню фінансової стійкості, одночасно обмежується можливість за сприятливої кон'юнктури на ринку збуту продукції інтенсивного нарощення діяльності і доходів. Це пов'язано з тим, що власний капітал обмежений за своїм розміром і можливістю мобілізації, а відсутність позикового капіталу не дає змоги забезпечити формування додаткового обсягу активів у періоді сприятливої кон'юнктури ринку. На відміну, підприємство, яке використовує позиковий капітал, має більш високий фінансовий потенціал розвитку і значні можливості приросту фінансової рентабельності діяльності. Водночас високі обсяги позикового капіталу генерують негативні процеси інтенсивного зростання процентних виплат, що може призвести до банкрутства підприємства.

Таким чином, структура капіталу безпосередньо впливає на фінансовий стан і фінансові результати господарської діяльності підприємства. За таких умов для оцінки ефективності структури капіталу у нашому дослідженні, ми, притримуючись думки вітчизняних науковців, зокрема Пойда-Носик Н.Н., Петришинець Л.В. та ін., виділили показники, на основі яких можна оцінити структуру капіталу для конкретних підприємств [1, с. 102]. Ними є показники фінансової стійкості та рентабельності власного капіталу. Відтак, за основу формування ефективної структури капіталу необхідно забезпечення фінансової стійкості і зростання рентабельності власного капіталу суб'єкта господарювання.

Для оцінки фінансової стійкості підприємства використовують наступні загальноприйняті відносні показники: коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт автономії, коефіцієнт заборгованості (фінансового ризику), коефіцієнт маневреності власного капіталу та ін. (табл. 2).

Таблиця 2. Оцінка фінансової стійкості і рентабельності власного капіталу сільськогосподарських підприємств Білгород-Дністровського району Одеської області (станом на кінець року)

Показники	Порядок розрахунку (рядки балансу)	Нормативний рівень	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Зміна (+,-) 2010 р. від	
						2008 р.	2009 р.
Коефіцієнт фінансової незалежності	$(p.380+p.430+p.630)/p.640$	$\geq 0,5$	0,77	0,79	0,71	-0,06	-0,08
Коефіцієнт автономії	$(p.380+p.430+p.630)/(p.480+p.620)$	$> 1,0$	3,33	3,74	2,48	-0,85	-1,26
Коефіцієнт заборгованості (фінансового ризику)	$(p.480+p.620)/(p.380+p.430+p.630)$	$< 1,0$	0,30	0,27	0,40	0,10	0,13
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$(p.380+p.430+p.630)-p.080/(p.380+p.430+p.630)$	$> 0,5$	0,36	0,37	0,37	0,01	0,00
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$p.220\phi.2/(p.380+p.430+p.630)\phi.1$	зростання	0,15	0,14	0,06	-0,09	-0,08

Оцінюючи показники, наведені в таблиці 2, можна дійти висновку, що фінансова стійкість досліджуваних підприємств за період 2008-2009 рр. перебувала на рівні середньостатистичних показників. Це свідчить про раціональне співвідношення мобілізованого капіталу та ефективне його використання. Стосовно визначених рівнів показників у 2010 р., то спостерігаємо погіршення тенденції їх змін, особливо по останньому. Так, рівень рентабельності власного капіталу у 2010 р. склав лише 6 % проти 15 % у 2008 р. та 14 % у 2009 р.

Отже, аналіз фінансової стійкості за визначеною методикою в умовах ринкової економіки дозволяє відповісти на питання: якою повинна бути структура джерел фінансових ресурсів підприємства, щоб забезпечити його прибутковість і зростання господарської діяльності? При цьому слід пам'ятати, що недостатня

фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності і відсутності у підприємства джерел для розвитку, а надлишкова фінансова стійкість веде до погіршення його конкурентоспроможності, а отже, зниження прибутковості діяльності у майбутньому.

Висновки. Таким чином, оцінка ефективності фінансового забезпечення для конкретного підприємства полягає у визначенні співвідношень між власним і позиковим капіталом, які дають змогу забезпечити фінансову стійкість і зростання рентабельності власного капіталу в сучасних умовах господарювання, що дозволить створити необхідний рівень фінансової безпеки в майбутньому. Головна умова фінансової безпеки підприємства – його спроможність протистояти загрозам, які можуть завдати фінансові збитки, погіршити структуру капіталу або призвести до примусової ліквідації підприємства. Для забезпечення цієї умови підприємство повинно підтримувати фінансову стійкість, рівновагу, створювати запас фінансової міцності на майбутній період. Подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення питання розробки ефективної системи моніторингу фінансового стану підприємства, який розглядається як синтез аналізу, контролю та планування і займає особливе місце в системі фінансового менеджменту підприємства. Ефективний моніторинг фінансового стану дасть змогу оцінювати фінансові ризики на підприємстві, виникнення кризових ситуацій та попереджувати ймовірність його банкрутства.

Література

1. Пойда-Носик Н.Н. Оцінка ефективності й оптимізація структури капіталу в системі фінансової безпеки підприємства / Н.Н. Пойда-Носик, Л.В. Петришинець // Фінанси України, 2010. - № 10. – С. 100-112
2. Гривківська О.В. Джерела фінансування підприємств аграрного сектора економіки / О.В. Гривківська // Формування ринкових відносин в Україні, 2004. - № 4 (35). – С. 89-92
3. Гудзь О.Є. Джерела формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / О.Є. Гудзь // Облік і фінанси АПК, 2007. - № 3-5. – С. 100-105
4. Пазинич В.І. Фінансовий менеджмент [навчальний посібник] / В.І. Пазинич, А.В. Шулешко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – С. 207-235
5. Фінанси підприємств [навч. посібн.]. – За загальною редакцією д. е. н., професора Кучеренка В.Р. – Одеса: ВКФ “Друк”, 2010. – С. 289

Коноплева О.И. Оценка эффективности финансового обеспечения аграрных предприятий

Аннотация. Рассматриваются аналитические аспекты исследования состава и структуры капитала как источника финансирования аграрных предприятий с позиции обеспечения их финансовой устойчивости и рентабельности хозяйствования.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, капитал, структура капитала, финансовая устойчивость, финансовая рентабельность.

Konopleva O.I. Estimation of efficiency of the financial providing of agrarian enterprises

Summary. The analytical aspects of research of composition and capital structure are exposed as sourcing activity of agrarian enterprises from position of providing of them financial firmness and profitability of ménage.

Keywords: financial resources, capital, capital structure, financial firmness, financial profitability.